

Mărturii ale creștinismului primar în colinde și balade: Antofiță a lui Vioară, Pescarii și vidra

Silvia Chițimia

Asemenea este iară și împărăția cerurilor, cu un năvod aruncat în mare și care adună tot felul de pești.

Matei, 13,13

A utiliza sfera de referință a creștinismului primar în comentariul textelor de literatură orală reprezintă, fără îndoială, un demers riscant. Aceasta, deoarece hermeneutica pe care o propunem decriptează simboluri și ideologii creștine arhaice în materia unor texte folclorice înregistrate în secolele XIX - XX. Considerăm, totuși, că lectura din perspectiva teologiei paleocreștine a unor balade fantastice și colinde, ar putea reactiva memoria ancestrală a textului, relevând mesaje simbolice și limpezind fragmente epice aparent obscure prin semnificații de substanță religioasă creștină.

În cele ce urmează ne-am propus analiza cântecului narativ *Antofiță a lui Vioară* (Vidros, Vătaful de pescari Vioară etc.) clasificat în tipologia lui Al. I. Amzulescu la nr. 7 (11) în categoria baladelor fantastice¹.

Subiectul cântecului, narat uneori pe parcursul a 300-400 de versuri, este următorul: pescarul bătrân, Vioară, bea și se veselește cu oamenii săi. Fiul său, Antofiță, „nij’ nu bea, nij’ nu mănâncă”. Lui i-a venit vremea să pescuiască în vederea viitoarei sale nunți. Tatăl îl previne să nu intre în apele Vidrosului, loc bogat în pește, dar periculos. Antofiță, împreună cu alți năvodari, se aventurează totuși. El pescuiește din Vidros puiul vidrei pe care-l bate nejustificat. Mama acestuia, vidra, promite un pescuit minunat în schimbul eliberării puiului. În unele variante, vidra tulbură apele și răstoarnă pescarii. Toți se îneacă, doar Antofiță se salvează într-o salcie. Adesea, talazul apei sau chiar vidra, lovesc pe Antofiță de-i „sar ochii”. Uneori, e salvat de Vioară, alteori moare.

Motivul „pescuirii și chinuirii puiului de vidră” se regăsește ca nucleu narativ dezvoltat de așa numitele „colinde de năvodari” încadrate în tipologia Monicăi Brătulescu la categoria „profesionale”, tip 51, Pescarii și vidra.

Cântecul lui Antofiță e atestat în Oltenia și Muntenia, cu precădere în satele din lungul Dunării, fiind cunoscute în același timp versiuni sârbești și bulgărești². Fiind „prin excelență un cântec de nuntă”, cântecul bătrânesc despre

---

¹ Al. I. Amzulescu, *Cântecul epic eroic*, București, Editura Academiei, 1981, p. 68.

Vidros era interpretat de lăutari la masa mare a nunții. Gh. Vrabie îi atribuie rădăcini legendare din tradițiile despre știmate și duhuri acvatice³. Tot despre un spirit care cunoaște rosturile pescarilor și locuiește în Dunăre vorbește și Tudor Pamfile în legătură cu colindele și baladele despre „puiul Iudii sau Vidrii”⁴.

Cântecului narativ despre Antofiță și colindelor tip nr. 51, Pescarii și vidra, le-a consacrat câteva studii și Sabina Ispas⁵. Reținem pentru analiza noastră observațiile autoarei privind semnificațiile creștine ale „pescuitului minunat”, din colindele tip nr. 51⁶. Dar semnificațiile simbolic-teologice ale baladei fantastice despre Vidros nu se limitează doar la acest aspect al pescuitului minunat.

Analizat cu atenție, textul cântecului narativ despre Antofiță ridică numeroase probleme începând chiar cu numele eroului, care nu este un nume comun și nici specific onomasticii românești tradiționale. Patronimul Anton⁷ are la noi noi dublă proveniență: gr. Anthos și Anton și, mai mult în Transilvania, lat. Anton / Antoniu / Antonia. Numele comun grecesc *ανθος* înseamnă floare, iar *φυτόν*, plantă, adjectivul *φυτός* = ceea ce crește (ambele derivate de la *φύω* = a face să crească, a zămisli, de unde și *φωσις* = fire, natură). Astfel, devine clar că substantivul compus din *anthos* și *fyton* sau *fytos*, *Antofiță*, înseamnă „floare care crește”, „plantă care înflorește”, „*floare plantată*”. Sensul acesta evocă ideea de *neofit* (din latinescul eclesastic *neo+phytus* = nou procreat, abia zămislit, plantat), de persoană nou inițiată sau pe cale de a fi inițiată. Decriptat astfel, numele eroului baladei – Antofiță – pare să se refere la un ritual inițiativ.

Pentru teologia ortodoxă, prima treaptă a ritualului de inițiere în creștinism este Taina botezului. În cateheza antică, mai cu seamă în cea siriacă, tema botezului era văzută ca o reîntoarcere în Paradis⁸ a cărui metaforă mitologică era „grădina cu flori”. În acest context de teologie simbolică, plantarea unei flori (*anthos neos phytos*, nouă floare plantată, sau *anthos phytos*, floare plantată) reprezenta expresia alegorică a revenirii creștinului, prin botez, în grădina Edenului. Interesante ramificații semantice oferă și echivalentul ebraic al

² Sabina Ispas, *Comentarii preliminare la Vidros (baladă și colind)*, în „Revista de etnografie și folclor”, tom 14 (1969), nr. 5, p. 384.

³ Gheorghe Vrabie, *Balada populară română*, București, Editura Academiei, 1966, p. 210.

⁴ Tudor Pamfile, *Mitologie românească*, ediție îngrijită, studiu introductiv și note de Mihai Alexandru Cancicovici, București, Editura Alfa, 1997, p.256.

⁵ Sabina Ispas, *op.cit.*, în „Revista de etnografie și folclor”, tom 14,1969, nr. 5, p. 383-393; *Cântecul epic eroic românesc în context sud-est european. Cântecurile peșirii*, București, Editura Minerva, 1995, p. 121-124; *Sub aripa cerului. Comentarii etnologice asupra colindei și colindatului*, București, Editura Enciclopedică, 1998, p. 62-88.

⁶ Sabina Ispas, *Sub aripa cerului, op. cit.*, p. 85.

⁷ Asupra numelui eroului baladei-Antofiță a lui Vioară, - privind termenul Vioară, vezi Ion H. Ciubotaru, *Marea trecere*, Editura Grai și Suflet - Cultura Națională, București, 1999, p. 269-270.

⁸ Jean Daniélou, *Simbolurile creștine primitive*, Timișoara, Editura Amarcord, 1998, p. 51.

grecescului *anthos*. Înțelesul original al cuvântului *Nazareth* este acela de *floare*⁹. Aceasta, fiindcă în *Nazareth a stat ascunsă „Floarea cea frumoasă”*, a crescut mlădița, semnul de viață al popoarelor¹⁰. În epoca persecuțiilor creștine, printre numele tradițional atribuite lui Hristos găsim: *floare, răsărit, stea, piatră unghiulară, toiag* etc.¹¹ Originea lui *anthos* (ca mlădiță nou răsărită și floare) se leagă de profetul Isaia, care vestea pe Mesia: *Toiag din rădăcina lui Iesei se va ivi și floare din rădăcina lui se va ridica* (Isaia 11,1). Această „floare”, scrie sf. Justin Martirul (100-165) comentând versetul din Isaia, este însuși Hristos (prima Apologie, XXXII, 12-13)¹². Așadar, raportat la universul simbolic al creștinismului primar care este, în coordonatele sale esențiale, un iudeo-creștinism, Antofiță evocă *mlădița răsărită din arborele lui Iesei, floarea din Nazaret*, adică pe *Mântuitorul Hristos*. Aceeași perspectivă teologică permite deopotrivă asimilarea lui Antofiță cu neofitul ce se identifică prin botez cu Hristos. „Câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați îmbrăcat”, afirmă sf. Apostol Pavel în Epistola către Galateni (3, 27). Tot el îi numește pe noii botezați „nou sădiți” (*νεόφυτοι*) (I, Tim. 3, 6).

Încă de la începutul prezentării festinului cu pește atrage atenția statutul de „postitor” al lui Antofiță. Didahia sau Învățătura celor 12 Apostoli, document paleocreștin (50-70 d.H.), menționa în cap. VII necesitatea ca „înainte de botez să postească (...) cel botezat”¹³. Întrebat asupra motivului ajunării, Antofiță se explică: „Da’ vremea că mi-a venit / Vremea de căsătorit”. El solicită năvodarii pentru a pescui: „Mândru pește ca să-mi prind, / Cu carnea nunta nuntesc, / Cu oase case lăntuiesc, / Cu solzii le șindrilesc, / Cu sânge le zugrăvesc”. Imaginea „Mândrului pește” jertfit pentru a fi transformat în lăcaș de nuntă pentru erou, își găsește tâlcuirea în universul alegoric paleocreștin. Peștele (unul din cele mai vechi embleme ale lui Hristos) jertfit devine, în conformitate cu mitul creștin, *templul eshatologic, lăcașul nunții creștinului botezat, cu Mirele Hristos*. Carnea peștelui devine hrană euharistică în noul templu, în casa întemeiată prin jertfa martirică a lui Hristos, adică în Biserica „zugrăvită cu sângele său”.

Nunta după care tânjește Antofiță nu este, susținem noi, una materială, desfășurându-se în planul profan, cum s-ar putea crede la o primă lectură strict literală a textului. Practica inițiativă a postului, numele sugestiv de „neofit” („antofit”) al eroului, referințele simbolice pe care le suscită strania casă de nuntă din trupul peștelui sugerează o altfel de căsătorie, cu semnificații de ordin spiritual, religios.

⁹ N. Petrescu, *Bunavestire în cultul Bisericii Ortodoxe* în B.O.R., nr. 3-4, București, 1975, p. 313.

¹⁰ *Idem*, p. 313.

¹¹ Jean Daniélou, op. cit., p. 96.

¹² *Apologeți de limbă greacă*, traducere, introducere, note și indici de Pr. Prof. Dr. T. Bodogae, Olimp Căciulă, D. Fecioru, București, Editura I.B.M.B.O.R., 1997, p. 63.

¹³ *Scrierile Părinților Apostolici*, București, Editura I.B.M.B.O.R., 1995, p. 30.

Dar să vedem ce face practic Antofiță. El cere tatălui său ajutorul năvodarilor și se avântă pentru pescuirea peștelui „necesar” nunții. I se atrage atenția să nu se aventureze în apa Vidrosului, care, deși plină cu pești, este adâncă și periculoasă. Prezența multor pești în apă semnifică faptul că e vorba de o apă vie, care în sens ritual desemna în creștinismul primar *apa botezului*¹⁴. Didahia Apostolilor, unul din primele documente scrise, referitoare la botez, recomandă în cap. VII ca actul baptismal să aibă loc în „apă vie”, adică *apă curgătoare plină cu pești*.

O variantă din Celei (Olt) descrie apele Vidrosului în care va plonja Antofiță ca pe niște ape „îngroșate cu pești” și nepericuloase: „Apa asta curgătoare / Nu ne este de pierzare / Dar e apă turburată, / Crez cu pește e îngroșată”¹⁵. Considerăm că nu întâmplător, tocmai în această apă plină cu pești, apă vie în viziunea creștinismului primar, ajunge să se cufunde Antofiță. Caracterul ritual al acestei îmbăieri e subliniat și de secvența temporală de „trei zile și trei nopți” ce structurează experiența intrării și ieșirii din apa cu pești. O variantă din Teleorman relatează: „Nevodarii i-îneca, / Antofiță rămânea, / Iel înot, frate știa (..) Înota, frate,-nota, / La salcie se ducea / Și în salcie să urca, / Trei zâle, trei nopți șădea”¹⁶. Recluziunea de trei zile a lui Antofiță, semn al unei acțiuni rituale, este amintită și în alte variante, unde eroul înecat este căutat timp de trei zile de tatăl său și apoi înviat. „Trei zile că mi-și umbla, / Năvodarii că-i găsea, / La coada Vidrosului (..) Pe toți afar’-i scotea / Și pe toți că-i învia”¹⁷.

Secvența epică ce se detașează din grupajul de variante citate poate fi rezumată astfel: Antofiță se scufundă în apa plină cu pești. Se salvează într-o salcie de unde strigă trei zile fără să-l audă nimeni. În alte variante, moare și după trei zile este înviat. Eroul traversează, așadar, un timp ritual într-o baie de apă vie, moare și învie, după trei zile, precum Hristos. Botezul, scria sfântul Ioan Damaschin, este tipul morții lui Hristos, deoarece prin cele trei cufundări indică cele trei zile cât a stat Domnul în mormânt¹⁸. Jean Daniélou observa că tema pescarilor asociată cu aceea a apei vii bogată în pește semnifică în mod cert botezul practicat în creștinismul antic¹⁹.

Credem că momentele epice la care ne-am referit relevă unul din mesajele principale, de substanță teologică, al baladei: ritualul Botezului, adică Taina inițierii creștine. Însăși scenografia desfășurării rituale susține această idee. Locul unde se salvează din apă Antofiță este mereu marcat de o salcie, simbol al

¹⁴ Jean Daniélou, *op. cit.*, p.41-47.

¹⁵ Nicolae Păsculescu, *Literatură populară românească*, București, Editura Librăriei Socec, p. 175-177.

¹⁶ Al. I. Amzulescu, *op. cit.*, p. 266.

¹⁷ *Folclor din Oltenia și Muntenia*, vol. II, București, Editura pentru literatură, 1967, p. 109.

¹⁸ Sf. Ioan Damaschin, *Dogmatica*, București, Editura I.B.M.B.O.R., 2001, p. 187.

¹⁹ Jean Daniélou, *op. cit.*, p. 48.

nemuririi sufletului în tradiția creștină. În pilda vulturului din Cartea lui Iezechiel, lăstarul de vie crește ca o salcie „și l-a pus într-un pământ roditor, l-a sădit lângă o apă mare ca pe o salcie (..) el s-a făcut viță, a dat lăstari (Iezechiel 17, 5-6).

În literatura creștină antică, simbolul salciei e comentat în *Păstorul lui Herma*, text patristic de factură iudeo-creștină. În pilda a VIII-a, se arată cum „sub frunzișul salciei veniseră toți cei chemați în numele Domnului”. Salcia e înfățișată ca „lege a lui Dumnezeu, care a fost dată în întreaga lume. Iar legea aceasta este Fiul lui Dumnezeu (..) popoarele de sub salcie sunt cei care au auzit predica și au crezut în El”²⁰. După mlădițele de salcie uscată, spune Pilda a opta din *Herma Păstorul* (text din prima jumătate a secolului al II-lea) se pot vedea cei ce nu au păzit legea. Cei care au înapoiat mlădițele de salcie verzi sunt dreptii care au păzit poruncile Domnului²¹. Binecunoscutul incipit al baladei „foaie verde sălcioară” ar putea, în acest context de creștinism primar, să dețină o semnificație simbolică aparte, prin referire tocmai la credincioșii creștini (Antofiță) care au păstrat verzi ramurile de salcie, păzind legea lui Hristos și câștigându-și astfel un loc la ospățul dreptilor din Împărăția lui Hristos.

Sfântul Athanasie cel Mare rânduia în mod expres, între scrierile ce trebuiau citite candidaților la botez în cursul cateheselor baptismale, și *Păstorul lui Herma*.

„Ochii din cap că-i sărea”

Un episod aparent banal, menit la prima vedere doar să accentueze efectul dramatic al confruntării lui Antofiță cu Vidra și apa Vidrosului, este cel al orbirii eroului lovit fie de un val, de coada Vidrei sau de un pește: „Năvodarii mi-i ‘neca / P-Antofiță nu putea, Stropi dă apă l-ajungea, / Ochii din cap că-i sărea”²². Altă dată, e orbit de somni: „Somnii cu coadele au dat (..) / Peste ochi că l-a izbit, / Ochii din cap i-a sărit!”²³.

Episodul orbirii lui Antofiță, care apare în majoritatea variantelor a fost explicat ca o necesitate a compoziției literare „pentru anularea dezechilibrului creat între Antofiță și Vidră” în sensul că Antofiță chinuie puiul Vidrei și Vidra îl supune la chin, orbindu-l.²⁴

Credem, însă, că orbirea eroului este purtătoarea unui mesaj ce depășește nivelul strict literal al textului. În varianta din Radomirești (jud. Olt), Vioară bate

²⁰ *Scrierile Părinților Apostolici*, op. cit., p. 341.

²¹ *Idem*, p. 344-345.

²² Ion Nijloveanu, *Jos, pe Valea Oltului. Cântece bătrânești*, București, Editura Muzicală, 1976, p. 26-27.

²³ N. Păsculescu, op. cit., p. 177.

²⁴ Sabina Ispas, *Comentarii preliminare la Vidros*, op. cit. p. 388.

puiul Vidrei pentru a obține de la aceasta ochii lui Antofiță: „Vez’ ochii lu’ Antofiță? / Să mi-i aduci în guriță / ochisorii tu mi-oi da, / Drumul puiului ți-oi da”²⁵. Conform acestei variante, prin scufundarea în apa Vidrosului, Antofiță își pierde și apoi, își regăsește vederea, lumina ochilor. Or, una din denumirile arhaice ale botezului era aceea de *Iluminare*.

Referințe directe la înțelesul teologic al Botezului ca „Iluminare” găsim încă din secolul al II-lea la sfântul Iustin Martirul și Filosoful. În Apologia I (scrisă între 148 – 161 e.n.) adresată împăratului Antoninus Pius se afirmă explicit că „*Baia botezului se numește luminare (φωτισμος)* pentru că li se luminează mintea celor botezați (Apologia I, 61).²⁶ În mediile iudeo - creștine arhaice, rugăciunile celor botezați celebrau trecerea de la moarte la viață, de la întuneric (orbirea s.n.) la lumină (recăpătarea ochilor s.n.). Un verset din Odele lui Solomn, relatând despre intrarea într-o viață nouă prin botez amintează: „Precum Soarele este bucuria celor ce caută ziua sa, astfel bucuria mea este Domnul, căci el este Soarele meu (.). Datorită lui *am căpătat ochi* și am văzut ziua Sa sfântă”.

Motivul puiului Vidrei

Urmând firul acestor corespondențe în planul teologiei simbolice, să ne oprim asupra unui episod cu totul straniu, dezvoltat și în colindele tip 51, de pescari, în care puiul vidrei e bătut nejustificat cu fierul plugului. În ordine firească, e mult mai la îndemână să bați cu vâsla, băta sau parul, dar nu cu plugul, obiect cu totul impropriu ustensilelor pescărești: „Frumușel că mi-l lega / Cu trei ștreanguri dă mătas’ / Dă mi-l tăiașe de la oase / Dă unde că mi-l lega? / Zezi, dă lemnul coșului, / Dă furca catargului, / În bătaia fumului. / Îi da-n lungu trupului / Tot cu fieru plugului”²⁷. Rolul straniu al plugului se limpezește însă dacă raportăm episodul la universul simbolic al Bisericii primare. În acest context, analiza noastră își găsește, de altfel, o nouă argumentație.

În prima Apologie a lui Justin, se enumără o seamă de simboluri paleocreștine ale crucii: *catargul corăbiei, stindardul militar și plugul*. Figurarea plugului în chip de Cruce e atestată și în Faptele lui Petru, care menționează plugul (aratrum) într-o listă a numelor simbolice atribuite lui Hristos. O variantă argeșeană a colindei prezintă puiul de vidră chinuit și judecat fără nici o motivație în logica profană a schemei narrative. Acțiunea aparent nemotivată și lipsită de sens își dezvăluie semnificația doar prin tâlcuiri teologice. Asemeni lui Hristos, „puiul Iudii” sau „puiul Vidrei” e *prins, judecat și chinuit*: „Săriți frați / De mi-l legați / Frumușel că-l judecau, / mi-l judecau / Mi-l băteau... La bătaie mi-l lua; / Bate-l, mare, și-l căznește, / De pește mi-l suduiește / Cu chinuri mi-l

²⁵ Ion Nijloveanu, *op. cit.*, p. 29.

²⁶ Ioan G. Coman, *Patrologie*, vol. I, București, Editura I.B.M.B.O.R., 1984, p. 304.

²⁷ Al. I. Amzulescu, *op. cit.*, p. 265.

canunește²⁸. Frapează prezentarea puiului vidrei într-un mod impropriu pentru o viețuitoare acvatică, amintind mai degrabă un prunc, el fiind descris ca „înfășat”: „ – Hei, vătafe argeșene / De ce-mi bați tu puiul meu, / Că vezi bine-i *mititel*, / *Mititel și-nfășeșel*²⁹. *Puiul e prezentat asemeni pruncului Hristos abia născut, din colinde: „Că vă vin colindători / Noaptea pe la cântători (..) / Și v-aduc pe Dumnezeu. / Dumnezeu cel mititel / Mititel și-nfășeșel*”³⁰. Analogia este întărită și de faptul că asemeni lui Hristos născut în noaptea Crăciunului și înviat în noaptea de Paști, puiul vidrei se naște și el tot noaptea, cum precizează chiar vidra: Țla este pui de ast’ noapte / nu știe seama la toate³¹ sau „Ast-noapte l-am dobândit”³².

Observațiile de mai sus ni se par importante pentru a încerca o configurare a timpului ritual la care se raportează în subtext toate aceste aluzii la universul creștin. Nașterea puiului vidrei, noaptea, moment temporal la care se referă ciudat de insistent o seamă de variante ale baladei sau colindului, sugerează un timp liturgic bine precizat în creștinismul vechi, *noaptea Învierii Domnului*, Paștele.

În Biserica primară ritualul botezului neofitilor avea loc în noaptea Învierii Domnului. Liturghia baptismală, adică serviciul divin pentru botezarea catehumenilor, avea loc în primele veacuri, de obicei, în *noaptea Paștilor*.³³ Unele texte de colind românești evocă un asemenea moment ritual străvechi. Într-un colind din colecția Bartok, un cerb pe cale de a fi împușcat mărturisește că e de fapt Ion Sfânt Ion care : „*Noaptea d-umblu botezând*”³⁴.

Psalzii și textele patristice adoptă pentru a înfățișa pe Hristos sau pe catehumenul în așteptarea creștinării, imaginea alegorică a unui cerb care, la fel ca și peștele, apare în reprezentările vechi, creștine. Semnificațiile simbolice comune, explică de ce, uneori, precum într-o variantă sibiană a colindului nr. 51, *Pescarii și vidra*, în locul peștelui apare un cerb: „Am arucat nivodu-n marie (..) / Și am scos un pui di șerbu. / Îl batim, îl schingiuimu”³⁵. Textul poetic al colindei se referă alegoric la pescuirea (creștinarea prin botez) din apa baptismală a unui catehumen simbolizat prin cerb. Pescuitorii, cei 12 năvodari, sunt în mod emblematic apostolii cărora Iisus le-a zis textual: „Veniți după Mine și vă voi face să fiți pescari de oameni” (Marcu 1,17; Matei 4,19).

Considerațiile de mai sus plasează, după părerea noastră, balada lui Antofiță în sfera producțiilor folclorice cu mesaj religios, și nicidecum în categoria

²⁸ Tudor Pamfile, *Mitologie românească, op. cit.*, p. 258-260.

²⁹ Tudor Pamfile, *op. cit.*, p. 258; vezi și G. Dem. Teodorescu, *Poesii populare române*, București, 1885, p. 94.

³⁰ G. Breazul, *Colinde*, București, Editura Fundației Culturale române, 1993, p. 33.

³¹ *Folclor din Oltenia și Muntenia*, vol. V, București, Editura Minerva, 1970, p. 192.

³² N. Păsculescu, *op. cit.*, p. 176.

³³ Petre Vintilescu, *Istoria liturghiei în primele trei veacuri*, București, Editura Nemira, 2001, p. 123.

³⁴ Bela Bartok, *Ethnomusikologische Schriften Faksimile-Nachdrucke IV*, Editio Musica, Budapesta, 1968, colind 92c (Igrış), p. 271.

³⁵ Const. A. Ionescu, *Colinde*, Sibiu, 1944, p. 123.

baladelor fantastice, iar colindele tip 51 apar ca impropriu integrate grupului colindelor profesionale, având, și ele, de fapt, un substrat religios. În cazul unor asemenea texte, este corect să vorbim despre mai multe pachete de sensuri cuprinse în interiorul nivelului literal, discernabile în funcție de repere referențiale diverse. Tipul de hermeneutică aplicabil acestor texte folclorice are puncte comune cu hermeneutica biblică, operând în mod tradițional, cu patru nivele semantice: literal, alegoric, moral și anagoric³⁶. Scenografia cu care debutează balada, masa fastuoasă cu pește – hrană euharistică nemenționată în Evanghelii, dar figurată pe frescele catacombelor romane³⁷ –, este, de fapt, festinul aleșilor, ospățul dreptilor în Împărăția Cerurilor. Nunta cu care este răsplătit Antofiță în finalul unor variante se integrează, și ea, în mod organic, mesajului creștin al textului. La fel ca și masa fastuoasă cu pește, ea este o imagine teologică a împărăției lui Hristos. Atât parabola nunții cât și cea a ospățului dreptilor se referă la Judecata din urmă, cu care debutează Împărăția lui Dumnezeu. Acest context teologic oferă coerență epică obscurului episod al chinurii puiului de vidră, silit să răspundă, „când îi coada veacului, / Sfârșitu’ pământului”. Scurgerea timpului, însă, a șters aceste vechi sensuri creștine referitoare la botez și la Împărăția eshatologică a lui Hristos. Memoria colectivă a păstrat, totuși, mesajul creștin, chiar neînțeles, într-o articulare de secvențe epice, cu aparență profană. A rămas, așadar, povestea, dominând și ocultând cu anecdotică ei mesajul profund al unui document catehetic arhaic.

Témoignages du christianisme primitif dans *Antofiță, fils de Vioară (ballade et colinda)*

L'étude poursuit l'analyse de certains symboles chrétiens primitifs dans la chanson Antofiță: l'eau vive et le poisson – comme figures du baptême –, la pêche et les images de la charrue et du mât – figures anciennes de la croix.

Le thème de la „plantation” se rattachant à l'ancienne catéchèse baptismale judéo-chrétienne est mise en relation avec la signification symbolique du nom du héros: Antofiță, dont le nom composé est dérivé de mots grecs anthos = fleur et phyton = qui pousse, qui croît, donc fleur plantée. Le nouveau baptisé devient un anthos phyton à la suite du baptême rituel dans les eaux vives du Vidros.

Le petit fils de la loutre, naissant juste au milieu de la nuit, est une autre image allégorique du nouveau baptisé.

Le message de la ballade et du colinda sur le Vidros s'averre, au-delà du niveau littéral (le seul analysé jusqu'à présent par les folkloristes), un vrai document archaïque sur une catéchèse baptismale oubliée.

³⁶ Ioan Pânzaru, *Practici ale interpretării de text*, Iași, Editura Polirom, 1999, p.60, 69.

³⁷ L. Charbonneau Lassay, *Le bestiaire du Christ*, Editions Desclée de Brouwer, Bruges, 1940, p. 709.